

Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Cinsiyete ve Gelire Göre İncelenmesi

An Examination of Leisure Satisfaction Level of University Students with regard to Gender and Income

Araştırma Makalesi

Faik ARDAHAN, Tennur YERLİSU LAPA

Akdeniz Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Rekreasyon Bölümü, Antalya

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin serbest zaman tatmin düzeylerinin (psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama, fizyolojik ve estetik boyutlarına göre) cinsiyet ve gelire göre değerlendirilmesidir. Çalışmaya 455 erkek (\bar{X} yaş=20.67±1.80) ve 349 kadın (\bar{X} yaş=20.54±1.69) olmak üzere toplam 804 (\bar{X} yaş= 20.61±1.75) üniversite öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların serbest zaman tatminleri "Serbest Zaman Tatmin Ölçeği" (Leisure Satisfaction Scale; Beard&Raghd, 1980) ile belirlenirken, katılımcıların kişisel bilgileri için "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Gökçe (2008) tarafından yapılmış, ölçme aracının Türkçe geçerliliğine ilişkin yapılan madde analizlerinde ölçeğin altı faktörlü yapısını doğrulayan bulgular elde edilmiştir. Katılımcıların serbest zaman tatmin düzeyleri ve alt boyutlarındaki cinsiyet ve gelir farkını test etmek için Tek Yönlü Çok Değişkenli Varyans Analizi (Manova) kullanılmıştır. Yapılan MANOVA analizi, katılımcıların cinsiyetlerine göre serbest zaman tatmin düzeyi ve alt boyutları arasında anlamlı fark olmadığını

ABSTRACT

The purpose of the present study was to investigate the level of leisure satisfaction of university students by dimensions of psychological, educational, social, relax, physiological and aesthetics with regard to gender and income. Totally 804 ($M_{age} = 20.61$ SD = 1.75) university students, 349 female ($M_{age} = 20.54$; SD = 1.69 years) and 455 male ($M_{age} = 20.67$, SD = 1.80 years), voluntarily participated in this study. A demographic questionnaire was used to obtain demographic information about participant and leisure satisfaction level was determined by Leisure Satisfaction Scale-LSS questionnaire (Beard & Raghd, 1980). Turkish adaptation of the scale was made by Gökçe (2008) and six sub dimensions of scale were verified again. MANOVA was conducted with subscales of leisure satisfaction level of participants to test gender and income differences. Analysis revealed no significant differences in leisure satisfaction level and subscales of LSS between male and female participants (Hotelling's $T^2 = .004$, $F_{(1,802)} = .498$; $\eta^2 = .004$; $p > 0.05$) and revealed significant differences in income (Hotelling's $T^2 = .102$, $F_{(2,801)} = 6,766$; $\eta^2 = .049$; $p < 0.05$). In conclu-

(Hotelling's $T^2 = .004$, $F_{(1,802)} = .498$; $\eta^2 = .004$; $p > 0.05$), gelirlerine göre fark olduğunu (Hotelling's $T^2 = .102$, $F_{(2,801)} = 6,766$; $\eta^2 = .049$; $p < 0.05$) ortaya koymuştur. Sonuç olarak, bu çalışmanın bulguları, serbest zaman tatmini ve alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşmadığını fakat gelire göre farklılaştığını, gelir düzeyi yükseldikçe serbest zaman tatmin düzeyinin buna paralel olarak yükseldiğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler

Serbest zaman, Serbest zaman tatmini, Üniversite öğrencileri, Cinsiyet, Gelir

Key Words

Leisure time, Leisure satisfaction, University students, Gender, Income

GİRİŞ

Serbest zaman, bugüne kadar değişik şekillerde tanımlanan bir kavramdır. Serbest zaman, Roberts (2006) ve Tezcan (1994) tarafından özetle; iş, uyku ve zorunluluklar dışında kalan zaman olarak tanımlanmış, bu zamanda yapılan aktiviteler de serbest zaman etkinlikleri olarak ifade edilmiştir. Bu yaklaşım özellikle işsiz, ev hanımı, geçici işsiz ve emeklilerin olduğu çağdaş toplumlarda kendi içinde bazı sınırlılıklar ve çelişkiler taşımaktadır (Hills ve diğ., 2000).

Bazı yazarlar televizyon seyretmeyi bir rekreatif etkinlik olarak görürken, Massimi ve Carli (1988) televizyon izleyicilerinin bu durumunu yüksek düzeyde can sıkıntısı ve miskinlik içindeki kişilerin düşük içsel motivasyonları sonucu zorunlu olarak yaptıkları bir etkinlik olarak tanımlamışlardır. Benzer şekilde; Kubey ve Csikszentmihalyi (1990) televizyon izlemeyi; avare, sadece hayal kuran ve boş vermişlik içindeki kişilerin uyuşukluk içinde yaptıkları bir etkinlik olarak tanımlamışlardır.

Tüm bu söylemlerle serbest zaman; dıştan gelen zorlamalara bağlı kalmadan bireysel kontrolün sağlandığı, eğlenme, hoşnutluk, mutluluk duygusu uyandıran, herhangi bir ücretin alınmadığı, kendi kendine olan, tatmin edici deneyimlerin yaşandığı zaman aralığı olarak kabul edilmektedir (Mieczkowski, 1990; Önder, 2003).

İçerik ve türüne göre değişiklik gösteriyor olsa da, bir gruba ait olma, fiziksel ve mental gelişim, kendini ifade edebilme gibi önemli ihtiyaçları tatmin eden serbest zaman etkinlikleri, bi-

sion, the findings of the present study indicated that level of leisure satisfaction and subscales was not differed with regard to gender but differed with income and it can be said that while income increases, level of leisure satisfaction also increases.

reylerin sosyalleşmelerinde ve sosyal çevrelerinin gelişiminde, iş ve günlük hayatın, monotonluğun getirdiği stresten kurtulmalarında önemli rol oynamaktadır. Literatürde serbest zaman etkinliklerine katılımın, farklı değişkenlerden etkilendiğine (örn: zaman, cinsiyet, yaş, gelir, refah seviyesi, fiziksel ve psikolojik sağlık, meslek farklılıkları ve kişilik özellikleri gibi) ve değişik tatmin düzeyleri ve değişkenlerle ilişkili olduğuna (örn: yaşam kalitesi, meslek ve iş tatmini, mutluluk düzeyi, evlilik tatmini, iş stresi, akademik stres ve ikili ilişkilerdeki tatmin gibi) yönelik birçok çalışma yapılmıştır (Berg ve diğ., 2001; Borke ve diğ., 2009; Brown ve Frankel, 1993; Coalter, 1998; Hills, 2000; Holman ve Jacquart, 1988; Hou, 2007; Iwasaki, 2007; Lloyd ve Auld, 2002; Lu ve Hu, 2005; Mahoney ve Stattin, 2000; Misra ve McKean, 2000; Pearson, 2008; Russell, 1987; Vong Tze, 2005).

Çağımız "endüstri çağı" ve "zorlanan insan" çağıdır. Zihin ya da beden gücüyle çalışanlar alabildiğine zorlanmaktadırlar. Mutlu insan, iş ve sosyal yaşamda ihtiyaçlarını çok fazla kaynak (zaman, para, enerji, vb.) kullanmadan tatmin edebilen insandır. Tatmin duygusu yaşayan kişiler; üretken, verimli, problem çözebilen, algılama yetenekleri yüksek, hem kendisine hem de bulunduğu çevreye, işletmeye ve etkileşim halinde olduğu diğer bireylere fayda yaratan kişilerdir (Ardahan ve Tekin, 1998).

Tatmin kavramı farklı çalışmalarda farklı boyutlarıyla ele alıp tanımlamıştır. Yaşam tatmini,

iş tatmini, mesleki tatmin, sosyal tatmin, ekonomik tatmin bu boyutların bazılarıdır. Örneğin tatmin kavramı, Luthans (1994) tarafından bireyin yaşama karşı algısı ve bu algıya karşılık olarak verdiği duygusal cevap olarak tanımlanmışken, Schemerhorn ve diğ. (1994), tatmin kavramını bireyin fiziksel ve sosyal şartların yanında günlük yaşamdaki aktivitelerle olan duygusal bir tepki ve bireyin psikolojik sözleşmesindeki beklentilerinin karşılanma derecesi olarak, Eroğlu (1996) ise tatmini bir başka kişi tarafından gözlenemeyen ve sadece ilgili kişi tarafından hissedilerek tanımlanabilen ve ifade edilebilen memnuniyeti ve iç huzuru anlatmak için kullanan değerler toplamı şeklinde tanımlamıştır.

Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere, tatmin, bireyin beklentilerinin karşılanması durumunda hissedilen değerler toplamı olup, durumluluk ve/veya süreklilik arz eden bir duygudur. Tatminsizlik ise bireyin her tatmin boyutundan elde ettiği hazzin düşüklüğü ve bunun bireyde meydana getirdiği rahatsızlık, bıkkınlık, isteksizlik, kaçma duygusunu ifade eder (Doğan, 1982). Serbest zaman tatmini de bu boyutlardan yaşam tatmini ve sosyal tatmin içerisinde yer alan bir tatmin boyutudur.

Beard ve Ragheb (1980), serbest zaman tatmininin, olumlu algıların serbest zaman etkinliklerinin ve tercihlerinin bir sonucu olarak kazanılan doyum veya duygular olarak belirtmişlerdir. Bu tanımlardan hareketle serbest zaman tatmini; dıştan gelen zorlamalara bağlı kalmadan, bireyin yeni beceriler kazanmak, sağlık, sosyal, kültürel, sportif veya sanatsal beklentilerle gönüllü, herhangi bir maddi kazanç beklemeden, sağlık, eğlenme, hoşnutluk, yenilenmek ve mutluluk duygusu elde etmek için aktif ya da pasif olarak katıldığı etkinliklerden beklentilerinin karşılanma derecesidir.

Bireylerin katıldıkları serbest zaman etkinliklerinden istedikleri faydayı sağlayıp sağlayamadıklarını, beklentilerini karşılayıp karşılamadıklarını ve bu faaliyetlere katılmaktan dolayı mutlu olup olmadıklarını ölçmek, onların serbest zamanlarını değerlendirirken daha mutlu ve tatminkar olmalarını sağlayacak tedbirlerin alınmasında ve onların

memnuniyet düzeyleri doğrultusunda sağlanan serbest zaman etkinliklerini geliştirmekte ve hatta etkinlik yelpazesini genişletmekte önemli bilgiler sağlayabilir (Karlı ve ark., 2008). Bu bilgilerin elde edilmesi ve elde edilen tatmini sorgulamak amacıyla; Beard ve Ragheb (1980), psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama, fizyolojik ve estetik boyutlarıyla sorgulanan 51 maddeden oluşan Serbest Zaman Tatmin Ölçeği'ni (SZTÖ) geliştirmişlerdir. Birçok çalışmada ölçeğin hem 51 maddelik uzun versiyonu hem de Idyll Arbor Inc. tarafından 2002 yılında geliştirilen 24 maddelik kısa versiyonu kullanılmıştır (Ashby ve diğ., 1999; Berg ve diğ., 2001; Brown ve Frankel, 1993; Elkins ve diğ., 2007; Lu ve Kao, 2009; Pearson, 2008; Wang ve diğ., 2008).

Günümüzde serbest zamanı değerlendirme bir yaşam biçimi halini almıştır. Bu sebeple, üniversite öğrenimi dönemi, yıllar boyu devam edecek davranış biçimlerinin oluştuğu en önemli süredir. Rekreatif etkinliklere katılma; güçlü, karakterli, sağlam kişilikli bireylerin yetişmesine yardım edecek (Ağaoğlu ve Eker, 2006) ve bireylerin yaşamının birçok alanını (iş tatmini, yaşam tatmini, aile yaşamını vb.) olumlu etkileyecektir (Huang ve Carleton, 2003). Bu nedenlerle, serbest zaman kavramı ve rekreatif etkinlikler, öğrenciler için akademik eğitimin bir parçası olarak yer almalı ve bunu deneyimlemelidirler. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin serbest zaman tatmin düzeylerinin ölçeğin kısa versiyonu kullanılarak, psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama, fizyolojik ve estetik boyutlarına göre serbest zaman katılımını etkileyen faktörlerden cinsiyet ve gelire göre değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Grubu: Araştırmanın evreni Akdeniz Üniversitesi merkez kampusta 2009-2010 öğretim yılında öğrenim gören toplam 25.355 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklem grubu tabakalı örneklem yöntemi ile oluşturulmuştur. Her fakülte, yüksekokul, meslek yüksekokulu ve konservatuar'dan %4'lük örneklem seçilmiştir. Buna göre; çalışmanın örneklem grubunu bu üniversitede öğrenim gören ve rekreatif etkin-

liklere katılan 455 erkek ($\bar{X}_{yaş} = 20.67 \pm 1.80$) ve 349 kadın ($\bar{X}_{yaş} = 20.54 \pm 1.69$) toplam 804 ($\bar{X}_{yaş} = 20.61 \pm 1.75$) katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların 221'i (%27,5) 350 ve altı, 338'i (%42,0) 351-700 TL. arası ve 245'i (%30) 701 TL. ve üstü aylık gelire sahiptir. Gelirleri olarak; aylık harcamalarını karşılayan ve ailelerinden aldıkları harçlık, devlet ve özel bursları ve çalışarak kazandıkları paraları kabul edilmiştir. Katılımcıların 208'i (%25,9) hiç, 185'i (%23,0) bir, 206'si (%25,6) iki, 105'i (%13,1) üç ve 100'ü (%12,4) dört ve üstü kez son bir ay içinde rekreatif etkinliğe katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmada; tatmin duygusunun süreklilik özelliği dikkate alınarak katılımcıların, son bir ayda herhangi bir etkinliğe değişik sebeplerle katılmasalar bile serbest zaman etkinliklerine katılmadan elde ettikleri tatmin sorulanmıştır.

Veri Toplama Aracı: Araştırmaya katılan bireylerin serbest zaman tatmin düzeylerini belirlemek amacıyla Beard ve Raghead (1980) tarafından geliştirilen ve 2002 yılında Idyll Arbor Inc. tarafından kısa versiyon haline getirilen Serbest Zaman Tatmin Ölçeği (Leisure Satisfaction Scale/LSS) kullanılmıştır.

Ölçeğin boyutları incelendiğinde; psikolojik alt boyutu; özgürlük hissi, eğlence, katılım ve entelektüel gelişim gibi serbest zaman etkinliklerinin bireye kattığı psikolojik faydaları, eğitim alt boyutu; serbest zaman etkinliklerinin bireyin kişisel gelişimine, kendisini ve etrafını tanımasında sağladığı yararları, sosyal alt boyutu; katılımcıların başka insanlarla yeni ilişkiler kurabilmelerinde serbest zaman etkinliklerinin faydalarını ve bu ilişkilerle ilgili algılarını, rahatlama boyutu; bireylerin stresten ve hayatın zorluklarından uzaklaşabilmelerinde serbest zamanın etkisini, fizyolojik boyutu; bireylerin katıldıkları serbest zaman etkinlikleri sonucunda zinde kalma, sağlıklı olma, kilo kontrolü ve iyi olma hali gibi fizyolojik yararları ve estetik boyutu ise; bireylerin serbest zaman etkinliklerini gerçekleştirmek için gittikleri veya kullandıkları mekânları tasarım, güzellik, ilginçlik ve hoşluk bakımından değerlendirmektedir (Karlı ve diğ., 2008).

Kısa ölçek 5'li Likert Tipi olup (1 = Neredey-

se hiç doğru değil, 2 = Nadiren doğru, 3 = Bazen doğru, 4 = Çoğu kez doğru, 5 = Neredeyse her zaman doğru) 24 maddeli, psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama, fizyolojik ve estetik olarak isimlendirilen altı alt boyut içermektedir.

Ölçeğin kısa versiyonunun Türkçe'ye uyarlanması Gökçe (2008) tarafından yapılmış, ölçme aracının Türkçe geçerliliğine ilişkin yapılan madde analizlerinde ölçeğin altı faktörlü yapısını doğrulayan bulgular elde edilmiştir. Çalışmada ölçeğin kapsam geçerliliğinin sınanması amacıyla yapılan Pearson çarpım momentler katsayısı alt ölçeklerin hepsinde (0.29 ile 0.78 arasında değişen oranlarda) anlamlı ilişkiler ($p < .001$) olduğu saptanmıştır. Sıralama geçerliliğinin yordanmasında kullanılan Spearman-Brown katsayısı 0.84; Cronbach Alpha birinci yarı için =0.90, ikinci yarı için 0.88, iki form arası korelasyon .77 bulunmuştur. Ölçeği oluşturan tüm alt faktörlerin sınıflama geçerliliğinin analizi için yapılan bağımsız grup testi sonuçlarında tüm faktörlerde alt üst grup arasında $p < .001$ düzeyinde anlamlı farklılaşma tespit edilmiştir. Ölçeğin dil geçerliliğinde Türkçe ve İngilizce formlar arasındaki korelasyonuna bakılmış toplam puanlar arası korelasyon .92 olarak bulunmuştur.

Bu araştırma için ölçeğin geneline ilişkin iç tutarlılık katsayısı .96 iken, ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayıları sırası ile .86, .87, .87, .87, .78 ve .85'dir. Ölçeğin geneli ve alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık değerleri, ölçeğin güvenilirlik bakımından yeterli olduğunu göstermektedir. Ölçeğin her bir alt boyutunun puanlamasında, toplam puanlar kullanılmıştır.

Anket formunda öğrencilerin, cinsiyet, gelir ve son bir ayda katıldıkları rekreatif etkinlik sayısı demografik bilgilerini almak için sorulmuştur.

Verilerin Toplanması: Veri toplama işleminde; kampüste yer alan birimlerin sosyal yaşam alanlarında ders arası ve ders dışında bulunan ve düzenli olarak serbest zaman etkinliklerine katılan öğrencilere ölçeğin amacı ile ilgili bilgiler verilmiş ve isim gizliliği ve gönüllülük esasına uygun olarak ölçek uygulanmıştır. Ölçeğin tamamlanması kişi başı yaklaşık 10 dakika zaman almıştır.

Verilerin Analizi: Verilerin analizinde kişisel bilgiler için betimsel istatistik yöntemleri frekans (n), yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (Ss) kullanılmıştır. Katılımcıların serbest zaman tatmin ve ölçeğin alt boyutlarındaki cinsiyet ve gelir farkını test etmek için Tek Yönlü Çok Değişkenli Varyans Analizi (Manova) kullanılmıştır. Analiz sonucunda gruplar arasında fark çıktığında bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için Post-Hoc testlerinden LSD yöntemi kullanılmıştır. Sonuçlar 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1'de katılımcıların cinsiyetlerine göre serbest zaman tatmin düzeyleri ve alt boyutları, ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Katılımcıların serbest zaman tatmin düzeylerini ve alt boyutlarını cinsiyete göre test et-

mek amacıyla yapılan Tek Yönlü Çok Değişkenli Varyans Analizi (Manova) sonuçlarına göre; kadın ve erkek katılımcıların serbest zaman tatmin düzey puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur (Hotelling's $T^2 = .004$, $F_{(1,802)} = .498$; $\eta^2 = .004$; $p > 0.05$).

Tablo 2'de katılımcıların gelirlerine göre serbest zaman tatmin düzeyleri ve alt boyutları ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Katılımcıların serbest zaman tatmin düzeylerini ve alt boyutlarını gelire göre karşılaştırmak amacıyla yapılan Tek Yönlü Çok Değişkenli Varyans Analizi (Manova) sonuçlarına göre; katılımcıların serbest zaman tatmin düzeyleri ile gelirleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır (Hotelling's $T^2 = .102$, $F_{(2,801)} = 6,766$; $\eta^2 = .049$; $p < 0.05$). Serbest zaman tatmin düzeyi gelire göre Psikolojik ($F_{(2,801)} = 36,22$; $\eta^2 = .083$; $p < 0.05$), Eğitim ($F_{(2,801)} = 43,294$;

Tablo 1. Katılımcıların serbest zaman tatmin düzeylerinin cinsiyete göre değerlendirilmesi

SERBEST ZAMAN TATMİN DÜZEYLERİ	Kadın n = (349)		Erkek n = (455)		Toplam n = (804)	
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss
PSİKOLOJİK	3,17	1,28	3,24	1,30	3,21	1,29
EĞİTİM	3,20	1,30	3,31	1,28	3,26	1,29
SOSYAL	3,12	1,23	3,21	1,18	3,17	1,20
RAHATLAMA	3,10	1,32	3,23	1,26	3,17	1,28
FİZYOLOJİK	3,23	1,15	3,27	1,21	3,25	1,18
ESTETİK	3,13	1,25	3,23	1,22	3,19	1,23
TOPLAM PUAN	3,16	1,12	3,25	1,12	3,21	1,12

Tablo 2. Katılımcıların serbest zaman tatmin düzeylerinin gelirlerine göre değerlendirilmesi

SERBEST ZAMAN TATMİN DÜZEYLERİ	Gelir					
	350 TL. ve altı n = (221)		351-700 TL. arası n = (338)		701 TL. ve üstü n = (245)	
	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss
PSİKOLOJİK	2,64	1,17	3,31	1,28	3,59	1,24
EĞİTİM	2,75	1,24	3,37	1,29	3,58	1,20
SOSYAL	2,74	1,17	3,27	1,17	3,43	1,17
RAHATLAMA	2,69	1,28	3,28	1,27	3,46	1,19
FİZYOLOJİK	2,82	1,16	3,29	1,16	3,60	1,13
ESTETİK	2,75	1,17	3,28	1,23	3,46	1,20
TOPLAM PUAN	2,73	1,05	3,30	1,11	3,52	1,05

$\eta^2=.064$; $p<0.05$), Sosyal ($F_{(2,801)} = 30,34$; $\eta^2=.052$; $p<0.05$), Rahatlama ($F_{(2,801)} = 37,511$; $\eta^2=.056$; $p<0.05$), Fizyolojik ($F_{(2,801)} = 35,093$; $\eta^2=.062$; $p<0.05$) ve Estetik ($F_{(2,801)} = 31,737$; $\eta^2=.051$; $p<0.05$) alt boyutlarında anlamlı fark göstermektedir.

Post-Hoc testlerinden LSD analizi sonucuna göre tüm alt boyutlarda (350 TL. altı ile 351-700 TL., 350 TL. altı ile 701 TL. üstü, 351-700 TL. ile 701 TL. arasında) fark vardır ($p<0.05$). Katılımcıların gelir düzeyleri arttıkça serbest zaman tatmin düzeyleri de artmaktadır.

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin serbest zaman tatminlerinin (psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama, fizyolojik ve estetik boyutlarına göre) cinsiyet ve gelire göre değerlendirilmesidir.

Her ne kadar Vong Tze (2005) ve Kabanoff (1982) yaptıkları çalışmalarda cinsiyetler arasında fark bulmuş olsalar da serbest zaman tatmin düzeyi ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunluğunda cinsiyet değişkenine göre fark bulunamamıştır.

Bu çalışmada yapılan Çok Yönlü Varyans Analizi sonuçları; kadın ve erkek katılımcıların serbest zaman tatmin düzeylerinde cinsiyete göre bir fark olmadığını ortaya koymuştur. Elde edilen bu sonuç Misra ve McKean'ın (2000), "Kolej Öğrencilerinin Akademik Stres ve Anksiyete ile olan ilişkisi, Zaman Yönetimi ve Serbest Zaman Tatmini" isimli çalışmalarında elde ettikleri bulgular ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada kadın ve erkek katılımcıların serbest zaman tatmin düzeyinin cinsiyete göre fark göstermediği bulunurken, benzer sonuç Lu ve Hu (2005) tarafından Çinli üniversite öğrencileri üzerine yapılan çalışmada da elde edilmiştir. Yine Siegenthaller ve O'Dell (2000), Di Bona (2000) ve Berg ve diğ. (2001)'nin çiftler üzerine yaptıkları çalışmalarda kadın ve erkek bireylerin serbest zaman tatmin düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucunu bulmuşlardır. Griffin ve McKenna (1998) ve Boley (2001) de yaşlı bireyler üzerine yaptıkları çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

Bu çalışmadaki dikkate değer bir başka nokta, kadın ve erkek katılımcıların serbest zaman

tatmin düzeylerinin düşük oluşudur. Her iki grubun ortalamaları incelendiğinde, 5 üzerinden kadınların 3,16, erkeklerin ise 3,25 ortalamaya sahip olması katılımcıların çok yüksek bir doyuma sahip olmadığını göstermektedir. Yerlisu Lapa ve Ardahan(2009)'ın üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada öğrencilerin serbest zamanlarını daha çok pasif katıldıkları etkinliklerle değerlendirdikleri bulunmuştur. Buna bağlı olarak pasif katılımın da serbest zaman tatmin düzeyini düşürdüğü söylenebilir.

Bu çalışmada elde edilen diğer bir bulgu ise serbest zaman tatmin düzeyinin gelire göre Psikolojik, Eğitim, Sosyal, Rahatlama, Fizyolojik ve Estetik alt boyutlarında ve ölçeğin toplamında anlamlı fark gösterdiği. Tüm alt boyutlarda; 350 TL. altı ile 351-700 TL., 350 TL. altı ile 701 TL. üstü, 351-700 TL. ile 701 TL. gelir düzeyleri arasında fark bulunmuştur. Katılımcıların gelir düzeyleri arttıkça serbest zaman tatmin düzeyleri de artmaktadır. Özellikle geliri 350 TL. altında olan öğrencilerin tüm alt boyutlarda çok düşük bir doyuma sahip olmaları gelirin kişinin serbest zaman aktiviteleri üzerinde etkili olduğu göstermektedir. Buradan yola çıkarak öğrencilerin gelirlerine uygun serbest zaman etkinliklerine katıldığı fakat bu katılımın onları yeterince tatmin etmediği düşünülebilir. Bu olumsuz durumun tüm alt boyutlarda ortaya çıkıyor olması manidardır; her alt boyutta ölçülen tatmin özelliğinin (örn; psikolojik alt boyutu özgürlük hissi, eğlence, katılım ve entelektüel gelişim gibi serbest zaman etkinliklerinin bireye kattığı psikolojik faydaları) gelire bu kadar doğru oranda ilişkili olması, geliri düşük olanların serbest zamanlarını istedikleri gibi şekillendiremediklerini ortaya çıkarmaktadır. Ancak katılımcıların gelir düzeyi arttıkça serbest zaman tatmin düzeyleri de artmaktadır. Bu çalışma ile Russell (1987)'in serbest zaman etkinlikleri ile demografik özelliklerden biri olan gelirin ilişkili olduğu saptaması örtüşmektedir. Bu sonuçlara paralel olarak Bonke ve diğerleri (2007) de gelir ile serbest zaman tatmini arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır. Gelir arttıkça katılımcıların serbest zaman tatminleri artmaktadır. Yazılı kaynaklarda, elde edilen bulgular ile benzerlik gösteren çalışmaların bulunması yanı sıra fark-

lı sonuçlara ulaşan çalışmalara da rastlanılmaktadır. Örneğin Mancini (1978), yaşlı erişkinler üzerinde yaptığı çalışmada; serbest zaman tatmin düzeyinin gelir düzeyinden etkilenmediğini ortaya koymuştur. Vong Tze (2005) ise Çin Halk Cumhuriyeti Macao bölgesindeki yerleşik yaşayan 993 katılımcı üzerine yaptığı çalışmada serbest zaman tatmin düzeyinin gelire göre farklılaşmadığını belirtmiştir. Mancini (1978) ile Vong Tze (2005)'nin yaptıkları çalışmalarda ve bu çalışmada Beard ve Ragheb (1980)'in geliştirdikleri ölçeğin kullanılmasına rağmen sonuçların benzerlik göstermemesi, çalışmalarda seçilen örneklemelerin farklı olmasından kaynaklanıyor olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, bu çalışmanın bulguları, serbest zaman tatmini ve alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşmadığını fakat gelire göre farklılaştığını,

gelir düzeyi yükseldikçe serbest zaman tatmin düzeyinin buna paralel olarak yükseldiğini ortaya koymuştur.

Bundan sonraki araştırmalarda, literatürde serbest zaman tatmin düzeyi ile ilişkili olduğu saptanan yaş, serbest zaman aktivite çeşitleri, aktivitelere katılım sıklığı, aktivitelere aktif/pasif katılım ve sağlık gibi değişkenlerle farklı gruplarda karşılaştırma yapılabilir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Dr. Faik Ardahan
Akdeniz Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu,
Rekreasyon Bölümü,
Dumlupınar Bulvarı,
07058 Kampus ANTALYA
E-posta: ardahan@akdeniz.edu.tr

KAYNAKLAR

1. Ağaoğlu YS, Eker H. (2006). Türkiye'deki üniversitelerin sağlık, kültür ve spor dairelerinin işlevsel yönden incelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, IV (4), 131-134.
2. Ardahan F, Tekin M. (1998). *VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*: Resmi liseler ve aynı statüdeki özel kolejlerde çalışan öğretmenlerin iş tatmini boyutları ve Antalya ili örneği. Konya: Selçuk Üniversitesi.
3. Ashby JS, Kottman T, DeGraaf D. (1999). Leisure satisfaction and attitudes of perfectionists: Implications for therapeutic recreation professionals. *Therapeutic Recreation Journal*, 2, 142-151.
4. Beard JG, Ragheb MG. (1980). Measuring leisure satisfaction. *Journal of Leisure Research*, 12 (1), 20-33.
5. Berg E, Trost M, Schneider IE, Allison MT. (2001). Dyadic exploration of the relationship of leisure satisfaction, leisure time, and gender to relationship satisfaction. *Leisure Sciences*, 23, 35-46.
6. Boley BJ. (2001). Life Satisfaction, Leisure Satisfaction, and Leisure Participation Among Publicly Housed Older Adults. Unpublished Doctoral Dissertation. Capella University. Minneapolis, MN.
7. Borke J, Dedding M, Lausten M. (2009). Time and Money: A simultaneous analysis of men's and women's domain satisfactions. *J Happiness Stud*, 10, 113-131.
8. Brown BA, Frankel BG. (1993) Activity through the years: leisure, leisure satisfaction and life satisfaction. *Sociology of Sport Journal*, 10, 1-17.
9. Coalter F. (1998). Leisure studies, leisure policy and social citizenship: the failure of welfare or the limits of welfare? *Leisure Studies*, 17 (1), 21-36.
10. DiBona L. (2000). What are the benefits of leisure? An exploration using the leisure satisfaction scale. *British Journal of Occupational Therapy*, 63 (2), 50-58.
11. Doğan Z. (1982). *Rol Çatışması ve İş Gören Sorunları -Yönetim Psikolojisi*, Ankara: TODAİE Yayınları.
12. Elkins DJ, Beggs BA, Choutka E. (2007). The contribution of constraint negotiation to the leisure satisfaction of college students in campus recreational sports. *Recreational Sports Journal*, 31, 107-118.
13. Eroğlu F. (1996). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
14. Griffin J, McKenna K. (1998). Influences on leisure and life satisfaction of elderly people. *Physical & Occupational Therapy in Geriatrics*, 15 (4), 1-16.
15. Gökçe H. (2008). Serbest Zaman Doyumunun Yaşam Doyumu ve Sosyo-demografik Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- 16. Hills P, Argyle M, Rachel RR.** (2000). Individual differences in leisure satisfactions: an investigation of four theories of leisure motivation. *Personality and Individual Differences*, 28, 763-779.
- 17. Holman TB, Jacquart M.** (1988). Leisure activity patterns and marital satisfaction: A further test. *Journal of Marriage and Family*, 50 (1), 69-77.
- 18. Hou JJ.** (2007). Agreeableness and leisure satisfaction in the context of online games. *Social Behavior and Personality*, 35 (10), 1379-1384.
- 19. Huang CY, Carleton B.** (2003). The relationships among leisure participation, leisure satisfaction and life satisfaction of college students in Taiwan. *Journal of Exercise Science and Fitness*, 1(2),129-132.
- 20. Iwasaki Y.** (2007). Leisure and quality of life in an international and multicultural context: What are major pathways linking leisure to quality of life? *Social Indicators Research*, 82, 233-264.
- 21. Kabanoff B.** (1982). Occupational and sex differences in leisure needs and leisure satisfaction. *Journal of Occupational Behavior*, 3, 233-245.
- 22. Karlı Ü, Polat E, Yılmaz B, Koçak S.** (2008). Serbest zaman tatmin ölçeği'nin (sztö-uzun versiyon) geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 19 (2), 80-91.
- 23. Kubey R, Csikszentmihalyi M.** (1990). *Television and the Quality of Life: How Viewing Shapes Everyday Experience*. Hillsdale NJ: Erlbaum.
- 24. Lloyd KM, Auld CJ.** (2002). The role of leisure in determining quality of life: Issues of context and measurement. *Social Indicators Research*, 57, 43-71.
- 25. Lu L, Hu CH.** (2005). Personality, leisure experiences and happiness. *Journal of Happiness Studies*, 6, 325-342.
- 26. Lu L, Kao SF.** (2009). Direct and indirect effects of personality traits on leisure satisfaction: evidence from a national probability sample in taiwan. *Social Behavior and Personality*, 37 (2), 191-192.
- 27. Luthans F.** (1994). *Organizational Behavior*. New York: McGraw-Hill, Inc.
- 28. Mancini JA.** (1978). Leisure satisfaction and psychologic well-being in old age: effects of health and income. *Journal of the American Geriatrics Society*, 26 (12), 550-552.
- 29. Massimini F, Carli M.** (1988). The systematic assessment of flow in daily experience. (In M Csikszentmihalyi and IS Csikszentmihalyi der.), *Optimal Experience: Psychological Studies of Flow in Consciousness*. (s. 266-287). New York: Cambridge University Press.
- 30. Mahoney JL, Stattin H.** (2000). Leisure activities and adolescent antisocial behavior: The role of structure and social context. *Journal of Adolescence*, 23, 113-127.
- 31. Mieczkowski Z.** (1990). *World Trend in Tourism and Recreation*. New York: Peter Lang Publishing.
- 32. Misra R, McKean M.** (2000). College students academic stress and its relation to their anxiety, time management, and leisure satisfaction. *American Journal of Health Studies*, 16 (1), 41-51.
- 33. Önder S.** (2003). Selçuk üniversitesi öğrencilerinin rekreasyonel eğilim ve taleplerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17 (32), 31-38.
- 34. Pearson QM.** (2008). Role overload, job satisfaction, leisure satisfaction, and psychological health among employed women. *Journal of Counseling & Development*, 86 (1), 57-63.
- 35. Roberts K.** (2006). *Leisure in contemporary society* (2. baskı) Wallingford, UK: Cabi.
- 36. Russell RV.** (1987). The importance of recreation satisfaction and activity participation to the life satisfaction of age-segregated retirees. *Journal of Leisure Research*, 19 (4), 273-283.
- 37. Schermerhorn JR, Hunt JG, Osborn RN.** (1994). *Management*. New York: John Willey and Sons.
- 38. Siegenthaller KL, O'Dell I.** (2000). Leisure attitude, leisure satisfaction and perceived freedom in leisure within family dyads. *Leisure Sciences*, 22, 281-295.
- 39. Tezcan NM.** (1994). *Boş Zamanları Değerlendirme Sosyolojisi*. Ankara: Atilla Kitabevi.
- 40. Vong Tze N.** (2005). Leisure satisfaction and quality of life in Macao, China. *Leisure Studies*, 24 (2), 195-207.
- 41. Wang ES, Chen LS, Lin JY, Wang MC.** (2008). The relationship between leisure satisfaction and life satisfaction of adolescents concerning online games. *Adolescence*, 43 (169), 177-184.
- 42. Yerlisu Lapa T, Ardahan F.** (2009). Akdeniz üniversitesi öğrencilerinin serbest zaman etkinliklerine katılım nedenleri ve değerlendirme biçimleri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 20 (4), 132-144.